

**ESTABLISHMENT OF FISCAL POLICY OF CHINA AND UKRAINE AND
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN-CHINESE
ECONOMIC ACTIVITIES**

Shu Zhang ¹, Mykhailo Yastrubskyy ²

¹Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

Email: shu.chzhan@lpnu.ua, ORCID: <http://orcid.org/0009-0004-7617-7870>

²Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Management and International Entrepreneurship, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

Email: mykhailo.y.yastrubskyy@lpnu.ua, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6885-9431>

ABSTRACT. The article examines the formation of the fiscal policy of the People's Republic of China and the fiscal policy of Ukraine. The theoretical aspects of the formation of fiscal policy are highlighted, the stages of the formation of the fiscal policy of China and Ukraine in historical retrospect are given.

The description of reforming the fiscal and tax system of China is carried out with reference to the achieved successes in the socio-economic development of the country.

An overview of the trade and economic relations between Ukraine and China is provided. Based on the current state of the socio-economic situation of both countries, the prospects for the development of Ukrainian-Chinese economic activity are described and the need to harmonize the fiscal policies of the countries is substantiated.

Keywords: Fiscal policy, Ukrainian-Chinese economic relations, fiscal policy reform, tax system.

**СТАНОВЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ Й
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Шу Чжан ¹, Михайло Яструбський ²

¹Аспірант, Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Email: shu.chzhan@lpnu.ua, ORCID: <http://orcid.org/0009-0004-7617-7870>

²Доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Email: mykhailo.y.yastrubskyy@lpnu.ua, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6885-9431>

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто становлення фіскальної політики Китайської Народної Республіки та фіскальної політики України. Висвітлено теоретичні аспекти формування фіскальної політики, наведені етапи формування фіскальної політики Китаю і

України в історичній ретроспективі. Опис реформування фіскальної та податкової системи Китаю проведений з прив'язкою до здобутих успіхів в соціально-економічному розвитку країни. Проведений огляд торгово-економічних відносин України і Китаю. Виходячи з наявного стану соціально-економічного стану обох країн описано перспективи розвитку українсько-китайської економічної діяльності та обґрунтовано необхідність узгодження фіскальної політики країн.

Ключові слова: Фіскальна політика, українсько-китайські економічні відносини, реформування фіскальної політики, податкова система.

ВСТУП. Вибір системи фіскальної політики є стратегічно важливим етапом для держави, адже держава власне існує за рахунок податків. Правильний вибір моделі фіскальної політики знаходить прояв у економічному розвитку країни, перспективних соціально-економічних програмах, реалізації стратегічних планів розвитку пріоритетних галузей економіки й реалізації соціально-культурних програм, адже все перелічене потребує фінансової підтримки й забезпечення.

Останні десятиліття значна увага учених-економістів й аналітиків приділяється китайській моделі фіскальної політики, що цілком природньо з огляду на стрімке економічне зростання, підвищення добробуту населення та низку інших показових досягнень. Актуально провести дослідження становлення фіскальної політики Китаю й України, виокремити позитивні сторони й тенденції, що дозволило б сформуванню рекомендації щодо перспектив українсько-китайської економічної співпраці на взаємовигідних засадах.

1.1. Етапи становлення фіскальної політики Китаю.

Фіскальна політика будь-якої країни перебуває у постійному розвитку. В умовах стрімких перетворень у глобальному економічному просторі зміни в економічній системі конкретної країни є неминучими. На сьогодні маємо тенденцію глобалізації економіки у загальносвітовому масштабі. З цього приводу доречним є дослідження, в якому автори Намлієв Є. та Каціцка Г., розглядаючи становлення сучасної парадигми функціонування економіки в рамках світового масштабу, визначили ключові аспекти трансформаційних процесів, які відбуваються в контексті зростаючого впливу глобалізації та інтеграції на міжнародний бізнес, що «...в свою чергу потребує подальшої синхронізації дій на державному та міждержавному рівнях для забезпечення розвитку і підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності...» [1, с. 28]. Це передбачає стандартизацію

нормативних документів, якими керуються країни-учасниці економічних об'єднань в організуванні національних економік, а отже й фінансової політики.

Еволюцію становлення фінансової політики Китайської Народної Республіки ґрунтовно висвітлює Чжйонг Ян (Zhiyong Yang) [2]. Етапи розвитку фінансової політики КНР та їх характеристики наведені у табл.1.

Таблиця 1

Основні етапи розвитку фінансової політики Китаю

Етапи	Період	Коротка характеристика
Етап 1	1949-1952 рр.	Ринкова фінансова політика, спрямована на відновлення національної економіки.
Етап 2	1953-1978 рр.	Планова фінансова політика.
Етап 3	1978-2012 рр.	Фінансова політика, що відповідає потребам економічної трансформації.
Етап 4	2012 р. - дотепер	Фінансова політика, що відповідає потребам нової епохи.

Актуально, що Китайська Народна Республіка відразу після свого заснування зробила вибір на користь ринково-орієнтованої фінансової політики. Однак її реалізація відбувалася в умовах погано розвиненого ринку, коли домінуючим сектором національної економіки було сільське господарство. Водночас за таких умов вдалось досягнути основної мети - відновлення народного господарства. Це дозволило перейти до наступного етапу - планової фінансової політики й реалізації протягом 1953-1957 рр. першого п'ятирічного плану. За таких умов ключовою частиною макроекономічної стабільності виступала збалансованість бюджетних надходжень і витрат.

Планова економічна система передбачала пряме економічне регулювання фінансово-господарської діяльності. Перевагою такої фінансової політики було забезпечення чіткого виконання директив по вертикалі, що забезпечувало збалансованість дохідної і витратної складових господарської діяльності, тобто підтримання фінансового балансу. Однак планова фінансова політика позбавляла підприємства мотивації, зацікавленості у зростанні ефективності господарської діяльності та креативності. Водночас за допомогою централізованого планування вдавалось здійснювати ціновий контроль, в результаті чого протягом багатьох років ціни на товари залишалися незмінними. Проте наслідком утримання незмінних цін став дефіцит пропозиції.

Наявні прогалини від провадження планової фінансової політики ускладнювали досягнення макроекономічної стабільності, з огляду на що постало завдання реформування традиційної планової економічної системи. Таке реформування знайшло свій прояв у наступному етапі становлення фінансової політики, що відповідала потребам економічної

трансформації.

Проведення економічних реформ, започаткованих у 1978 році, поклало початок третьому етапу еволюції фіскальної політики Китаю. Проголосивши впровадження політики відкритих дверей, Китай отримав значні іноземні інвестиції, в результаті в країні відбулась потужна економічна трансформація. Сукупні прямі іноземні інвестиції за період з 1978 до 1994 року сягнули майже 100 млрд. доларів США. Річний приплив інвестицій в основний капітал у 1994 році зріс до 18%. Завдяки такому напливу іноземних інвестицій в країні були побудовані заводи, створені нові робочі місця, забезпечений вихід на міжнародні ринки. Китай успадкував сучасні технології [3]. Особливо відчутними були зміни у відкритих прибережних районах, де іноземним інвесторам були надані податкові пільги. Лібералізація економіки сприяла зростанню експорту, який протягом 1981-1994 років збільшувався щороку на 19%. В свою чергу, високі темпи зростання експорту сприяли зростанню продуктивності праці. Стимульоване ринковими реформами 1978 року, потужне зростання продуктивності праці в Китаї стало головною причиною безпрецедентних економічних показників.

Розвиток фіскальної політики Китаю вступив у нову фазу у 1992 році, коли за умов центрального планування акценти дедалі більше зміщувались на користь ринкової економіки. В результаті фіскальна політика ставала все більш незалежною, орієнтована на ринок. Тим часом країна переходила від економіки продавця до економіки покупця, що створювало матеріальну основу для реалізації експансіоністської фіскальної політики. Власне експансіоністська, або стимулююча фіскальна політика передбачає збільшення державних витрат і зниження податків. За рахунок зростання державних затрат зростає сукупний попит на макроекономічному рівні. Основні ознаки м'якої фіскальної політики охарактеризували китайські економісти Лі, М. С. та Бай, Д. Х. [4] і наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Характеристика експансіоністської фіскальної політики Китаю

Назва показника	Поведінкова характеристика	
Макроподаткова ставка або частка фіскальних надходжень до ВВП	↓	
Фіскальні витрати у порівнянні з фіскальними доходами		↑
Дефіцит бюджету		↑
Державний борг		↑

Проведена експансіоністська фіскальна політика дозволяла підтримувати економічні реформи та відкритість і сприяла загальному економічному та соціальному прогресу.

Здобуті успіхи в соціально-економічному розвитку Китаю спонукали до подальшого реформування фіскальної та податкової системи. Черговий, четвертий етап розвитку фіскальної політики, який стартував у 2012 році, ставив за мету побудову модернізованої країни з сучасною економічною системою та реалізацію цілей якісного розвитку.

Огляд становлення фіскальної політики Китаю за останні 70 років дає підстави стверджувати, що фіскальна політика в країні сприймається не лише як макроекономічний стабілізатор, а як складова державної політики, яка допомагає модернізувати китайську економічну систему. На сьогодні для Китаю надзвичайно актуальною є міжнародна координація, що зобов'язує до вибору фіскальної політики, сумісної з відкритою економічною системою. Фіскальна політика потребує підтримки фіскальними ресурсами й вимагає нормального та сталого функціонування державних фінансів. У процесі реформування фіскальної політики Китай уважно стежить за змінами в цілях, інструментах, умовах діяльності та наслідках провадження такої політики. Актуально, що в процесі прийняття рішень щодо провадження фіскальної політики Китай враховує як національні, так і глобальні умови. При виборі концепції фіскальної політики Китай насамперед керується національними інтересами, шукає своє місце у глобальному економічному просторі, поєднує фіскальну та податкову реформи з метою задоволення вимог нового економічного розвитку в нову еру.

1.2. Етапи становлення фіскальної політики України.

Питанням еволюції та становлення фіскальної політики України присвячена велика кількість наукових публікацій. Значна увага українських науковців приділяється впливу фіскальної політики на економічне зростання. Проблематику розроблення і реалізації ефективної фіскальної політики досліджували такі науковці, як Р. Ю. Римарська [5], О. Ю. Клепанчук [6], О. Є. Кузьмін [7], Н.Г. Синютка [8], А. І. Крисоватий [9], А. В. Нечипоренко [10], Ю.Ю. Іванов[11] та ін.

Загалом найбільш поширеною є позиція науковців з виділення семи етапів становлення фіскальної політики в Україні. А. О. Тимошенко наводить характеристику етапів трансформації фіскальної політики України, як це представлено у табл. 3 [12].

Оцінюючи процес формування фіскальної політики України на етапі формування власної податкової системи варто зазначити низку допущених помилок, які призвели до деструктивних наслідків, а саме:

- введення в рекордно короткі терміни нових податків з одночасним скасуванням усталених форм формування доходів державного бюджету;
- формування фіскальної політики без науково обґрунтованої концепції через

відсутність останньої;

– формування фіскальної політики без урахування особливостей соціально-економічного стану України та без наявного плану перспективного розвитку, ігноруючи вплив на поведінку суб'єктів оподаткування соціально-культурних особливостей населення України;

– нестабільність податкового законодавства і мінливість курсу фіскальної політики.

Таблиця 3

Етапи становлення фіскальної політики України

Етапи	Період	Коротка характеристика періоду
Етап 1	1990–1993 рр.	<u>Етап створення власної податкової системи</u> Значне фіскальне навантаження: впровадження податку на прибуток (30%), податку на додану вартість (28%), прибуткового податку з громадян за регресивно-прогресивною шкалою ставок (з врахуванням величини доходів - від 13 до 60 %)
Етап 2	1994–1999 рр.	<u>Приведення складу податкової системи у відповідність з умовами ринкових відносин</u> Було запроваджено податкові механізми регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Запроваджені місцеві податки
Етап 3	2000–2007 рр.	Удосконалення податкової системи в умовах перехідної економіки Диференціація розподілу податкового навантаження
Етап 4	2008–2009 рр.	Виникнення фінансової та економічної кризи в Україні, скорочення ВВП на 35,6%. Запровадження жорсткої фіскальної політики (замороження підвищення заробітної плати та соціальної допомоги, відстрочення на два роки запланованого вирівнювання мінімальної заробітної плати)
Етап 5	2010–2011 рр.	Прийняття Податкового кодексу, внесення суттєвих змін у вітчизняну систему оподаткування. Прояв позитивних тенденцій макроекономічних показників, стабілізація грошово-валютної системи, зменшення дисбалансу між дохідною і видатковою частинами бюджету, підвищення заходів податкового контролю
Етап 6	2012–2014 рр.	Сповільнення показника зростання виробництва промислової продукції. Зниження податкової ставки ПДВ з 20 до 17%. Встановлення ставки податку на прибуток на рівні 18%.
Етап 7	2015–дотепер	У зв'язку з військовими діями на сході країни суттєве збільшення розміру видатків бюджету на оборонний комплекс. Обсяги фінансування оборонного комплексу становлять за ці роки близько 5% від ВВП. Зростання валового боргу країни, що гальмує економічний розвиток.

Враховуючи фіскальну спрямованість проведених перетворень та відсутність

надійних інститутів адміністрування податків можна констатувати безперспективність такої фіскальної політики. Крім того переважання непрямого оподаткування над прямим означало по суті ігнорування фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання [13].

Із здобуттям незалежності Україна отримала надзвичайно вигідні стартові можливості та ресурси після розпаду СРСР. На початку 1990-х років Україні в спадок дістався сформований комплексний промисловий сектор з розвиненим машинобудівним, великими добувними та металургійними підприємствами, хімічним виробництвом, сукупністю галузей з виготовлення широкого асортименту споживчих товарів як продовольчих так і непродовольчих [14].

За більш як 30 років незалежності України фіскальна політика постійно реформувалася та зазнавала змін, однак ці зміни не принесли очікуваних результатів. Дотепер не вдалося встановити ефективну й стимулюючу зростання рівня соціально-економічного розвитку держави і суспільства податкову систему. Потребує вирішення питання встановлення дієвих механізмів взаємодії фіскальних органів із платниками податків в частині формування та реалізації ефективної державної політики з оподаткування. Водночас виникає потреба подальшого вдосконалення української фіскальної політики з урахуванням відповідних вимог і стандартів ЄС у сфері оподаткування, враховуючи курс України на європейську інтеграцію. Виходячи з того факту, що станом на кінець 2022 року державний і гарантований борг України склав близько 85% ВВП, а дефіцит держбюджету сягнув 19,1% ВВП, в той час як Бюджетний кодекс України допускає граничне значення показника дефіциту держбюджету на кожен рік середньострокового періоду не більше 3% і загальний обсяг державного боргу й гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не більше 60%, маємо перевищення боргового ліміту у 2023 році у 1,4 рази та перевищення ліміту бюджетного дефіциту у 6 разів [15].

1.3. Перспективи розвитку українсько-китайської економічної діяльності

Вже близько десяти років Китай займає пріоритетне місце у торговельно-економічних відносинах з Україною, тому цілком природньо виникає потреба в гармонізації фіскальної політики обох країн з метою поглиблення економічної співпраці на взаємовигідних засадах. Зрозуміло, що рівень ВВП Китаю й України не є зіставними, однак можна говорити про паритетність в узгодженості фіскальної політики. За прогнозними даними Міжнародного валютного фонду (МВФ), відображеними у звіті World Economic Outlook 2023, Китай займає друге місце за рівнем ВВП у світі – 19,4 трильйона доларів, що складає 17.9% світового ВВП. У тому ж рейтингу МВФ Україна за рівнем ВВП займає 59 місце з показником 149 млрд доларів [16].

В правовому полі є низка чинників, які можуть сприяти розвитку торговельно-економічних відносин, або ж навпаки – стримувати процес. Важливим чинником є прозорість у процесі двостороннього співробітництва. Зацікавленість участі китайських інвесторів в українській економіці пов'язана із набором передумов, які очікуються в плані їх забезпечення. Тому напрацювання стосовно удосконалення й гармонізації фіскальної політики обох країн в умовах розвитку українсько-китайських економічних відносин є надзвичайно актуальними.

Аналізування показників за останні 10 років дає підстави стверджувати, що обсяг торгово-економічних зв'язків між Україною та Китаєм мав позитивну динаміку. Особливо показовими в цьому плані були 2019-2021 роки (табл. 4).

Таблиця 4

Обсяги торгівлі товарами між Україною та Китаєм протягом 2013-2023 рр.

Роки	Загальний обсяг торгівлі, млрд. доларів США	експорт з України до Китаю	імпорт з Китаю з України	Сальдо торговельного балансу
2011	8,45	2,18	6,27	-4,09
2012	9,68	1,78	7,9	-6,12
2013	10,6	2,7	7,9	-5,2
2014	8	2,6	5,4	-2,8
2015	6,1	2,4	3,7	-1,3
2016	6,5	1,8	4,7	-2,9
2017	7,6	2,0	5,6	-3,6
2018	9,8	2,2	7,6	-5,4
2019	12,26	3,66	8,6	-4,94
2020	15,7	7,26	7,66	-0,4
2021	18,49	8,09	10,4	-2,31
2022	11,15	2,49	8,66	-6,17

Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Протягом зазначеного періоду загальний обсяг торгівлі між країнами подвоївся. Динаміка обсягу експорту українських товарів до Китаю змінювалася залежно від економічної ситуації в країні. Так, за період 2013-2021 рр. експорт зріс більш ніж утричі – з 2,7 млрд доларів у 2013 р. до 8,09 млрд доларів на рік у 2021, а його частка в загальному експорті України зросла з 4,3% до 11,8% [17]. Однак у 2022 р. експорт різко скоротився до 2,49 млрд. доларів США. В результаті частка Китаю в загальному експорті України знизилася з 11,8% до 5,3% [18]. Китай, який у 2021 році був найбільшим споживачем українських товарів, за час війни поступився в ренкінгу топ експортерів Польщі (15,4%), Румунії (8,2%) і Туреччині (6,6%).

Водночас спостерігаємо зростання імпорту з Китаю, рекордне значення якого сягнуло майже до 11 млрд. доларів США у 2021 р. У 2022 році імпорт з Китаю хоч і

скоротився, однак не так різко, як експорт і склав 15,1% в загальному обсязі імпорту України. Китай і надалі залишається незмінним лідером за обсягом імпорту. Варто зазначити, що у 2022 році суттєво скоротився загальний обсяг імпорту, склавши трохи більше \$44 млрд доларів США, тоді як у 2021 році його величина склала \$73,2 млрд.

З огляду на те, що за показником обсягів двосторонньої торгівлі товарами для України протягом багатьох років Китай був торговим партнером номер один, актуально звернути увагу на склад і структуру товарного обсягу. У табл. 5 наведена інформація про склад експорту України в Китай за 2022 рік.

Таблиця 5

Експорт України до Китаю за 2022 рік в розрізі товарних груп

Назва товарної групи	Вартість доларів США	% у загальному обсязі експорту
Злаки	1 110 000 000	44,53
Руди, шлак і зола	385 600 000	15,47
Тваринні, рослинні жири і масла, продукти розпаду	356 000 000	14,28
Залишки харчової промисловості, корми для тварин	351 870 000	14,12
Обладнання, ядерні реактори, котли	93 730 000	3,76
Залізо і сталь	59 290 000	2,38
М'ясо та їстівні м'ясні продукти	47 020 000	1,89
Дерево і вироби з дерева, деревне вугілля	19 020 000	0,76
Олійні культури, олійні культури, зерно, насіння, фрукти	16 240 000	0,65
Альбуміноїди, модифіковані крохмалі, клеї, ферменти	5 450 000	0,22
Сіль, сірка, земля, камінь, штукатурка, вапно і цемент	5 030 000	0,20
Цукор і цукрові кондитерські вироби	4 970 000	0,20
Молочні продукти, яйця, мед, продукти харчування	4 620 000	0,19
Подрібнювальні продукти, солод, крохмалі, інлін, пшенична клейковина	4 500 000	0,18
Електричне, електронне обладнання	3 910 000	0,16
Неорганічні хімічні речовини, сполуки дорогоцінних металів, ізотопи	3 650 000	0,15
Напої, алкогольні напої та оцет	3 460 000	0,14
Різні хімічні речовини	2 600 000	0,10
Оптичне, фото, технічне, медичне обладнання	2 300 000	0,09
Недорогоцінні метали, інакше безіменні, металокераміка.	2 130 000	0,09
Друковані книги, газети, картини	1 640 000	0,07
Папір і картон, целюлоза, папір і картон продукти	1 580 000	0,06
Літаки, космічні апарати	1 240 000	0,05
Вироби з чорних металів	1 130 000	0,05
Інші категорії	5 716 486	0,23
Разом за 2022 рік	2 492 696 486	100,00

Джерело: *Ukraine Exports to China* [19]

Як показують статистичні дані, структура українського експорту сильно зміщена в бік сировинних товарів. У 2020 р. основними статтями експорту були залізна руда, сільськогосподарська продукція і деякі види продукції з кольорових металів. Згідно даних Державної служби статистики України, товарообіг сільськогосподарської продукції з Китаєм у 2020 році виріс на 77%, до \$3,74 млрд. У 2021 р. понад половину експорту до Китаю (51,8%) з рекордного обсягу \$8,09 млрд, склала продукція агросектору. У 2022 році знову ж таки більшість українського експорту до Китаю склала аграрна продукція. Україна експортувала в Китай зернових у 2022 році на суму 1,11 млрд. доларів США [20].

Протягом останніх років Україна відправляє в Китай в основному сировину та напівфабрикати, частка яких в експорті сягає 95%. Водночас Китай постачає в Україну в основному готову продукцію, в тому числі виготовлену з української сировини. Китай став одним з основних ринків для українських товарів, що особливо актуально для агросектору.

Варто зазначити, що Китай не є винятком серед переліку країн-партнерів з експортних поставок. Якщо прослідкувати склад товарних груп експорту, то це та ж сама сировинна складова. У табл.6 наведена інформація про експорт українських товарів за 2020-2023 рр.

Таблиця 6

Товарна структура експорту України за 2020-2022 роки

Товарна група	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	%	\$ млн	%	\$ млн	%	\$ млн
Продукція АПК та харчової промисловості	45,1	22179,4	40,7	27708,9	53,0	23397,2
Продукція металургійного комплексу	18,4	9030,0	23,5	15991	13,6	6004,1
Мінеральні продукти	10,8	5331,6	12,4	8414,4	9,8	4323,5
Продукція машинобудування	11,0	5405,8	9	6107,6	9,6	4216,9
Продукція хімічної промисловості	5,5	2702,8	5,8	3919,8	4	1757,4
Деревина та паперова маса	3,7	1814,6	3,7	2539,8	4,9	2162,9
Різні промислові товари	3,4	1649,3	3,2	2170,5	3	1335,6
Продукція легкої промисловості	2,2	1078,4	1,8	1220,4	2,2	951,1
Разом	100	49191,90	100	68072,4	100	44148,7

Джерело: Міністерство економіки України [21]

Як вже зазначалось вище, Китай дбайливо відстоює власний інтерес. За 2023 рік обсяги постачання зерна чи не найвищі в історії українсько-китайської двосторонньої торгівлі. Українське зерно, експортоване в Китай, торгується через військові ризики зі значним дисконтом. Так, травневі ф'ючерси на кукурудзу на Чиказькій біржі торгувались по 249 доларів США за тонну, в той час як закупівельні ціни в Україні у березні становили 198-202 доларів США за тонну з доставкою в порти Чорного моря. За період з жовтня 2022 року по

лютий 2023 року імпорт кукурудзи в Китай становив 9,2 млн тон, з яких майже 4 млн. тон припало на український експорт [22].

З метою оцінки українсько-китайських торговельних відносин актуально провести аналіз імпорту України з Китаю. Китайський імпорт включає переважно технологічні товари з високою доданою вартістю, асортимент яких постійно розширюється. Актуально, що окремі позиції китайського імпорту є безальтернативними. Так, понад 90% українського імпорту напівпровідників припадає на китайських постачальників. Це стосується також постачання гаджетів, одягу, виготовлених у Китаї, які за ціною, пропонованою Китаєм, є безальтернативними. Зрозуміло, що з точки зору доданої вартості український експорт суттєво поступається китайському імпорту. Окрім того, Україна залежна від Китаю в багатьох статтях.

За бажання Китай може знайти заміну українському зерну чи руді, а от Україні важко відшукати альтернативні канали постачання затребуваних в широкому асортименті товарів. У табл. 7 наведений перелік товарних груп, що імпортувались з Китаю у 2022 р.

Таблиця 7

Товарна структура імпорту України з Китаю за 2022 рік

Товарна група	Вартість доларів США	% у загальному обсязі експорту
Електронне , електротехнічне обладнання	2 450 000 000	28,29
Машини , ядерні реактори, котли	1 360 000 000	15,70
Транспортні засоби, крім залізничного, трамвайного	455 470 000	5,26
Різна хімічна продукція	430 000 000	4,97
Пластмаси	382 070 000	4,41
Оптичні, фото, технічні, медичні прилади	301 830 000	3,49
Органічні хімічні речовини	297 250 000	3,43
Каучук	217 750 000	2,51
Взуття, гетри тощо	198 050 000	2,29
Вироби одягу, не трикотажні та не в'язані гачком	195 610 000	2,26
Вироби із заліза та сталі	181 990 000	2,10
Залізо та сталь	158 470 000	1,83
Меблі, світлові вивіски, швидкокомтовані будівлі	153 830 000	1,78
Іграшки, ігри, спортивне приладдя	123 720 000	1,43
Алюміній	118 930 000	1,37
Інші	1 635 030 000	18,88
Всього	8 660 000 000	100,00

Джерело: [23]

Як показують наведені статистичні дані, товарна структура імпорту України з Китаю покриває сфери широкого вжитку українського споживчого ринку.

Тепер звернемо увагу роль фіскальної політики та її вплив на розвиток українсько-китайської економічної діяльності. Загалом фіскальна політика може справляти і справляє суттєвий вплив на торгово-економічну співпрацю обох країн. Держава зобов'язана захищати внутрішній ринок від недобросовісної конкуренції і регуляторним чинником у цьому процесі виступає саме фіскальна політика.

Так, у липні 2023 року Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі (МКМТ) запровадила антидемпінгові мита на імпорт з Китаю в Україну прокату з вуглецевої сталі з покриттям походженням. Рішення Комісії передбачає запровадження антидемпінгового мита у розмірі 30,7-48,14% до митної вартості зазначеної товарної групи на період 5 років наступних. Таке рішення було вмотивоване постачанням в Україну з Китаю прокату сталі за демпінговими цінами. Актуально, що частка китайської продукції в загальному імпорті сягала 51-61%, а це в свою чергу призвело до погіршення фінансово-економічних показників національних виробників аналогічної продукції.

Наступним прикладом впливу фіскальної політики на розвиток торгово-економічних стосунків є затвердження у травні 2022 року Радою Європейського Союзу рішення про тимчасову лібералізацію торгівлі з Україною і скасування всіх мит на український експорт. В рамках підтримки української економіки Велика Британія також скасувала всі мита на експорт з України.

Таким чином, маємо різні підходи до розвитку торгово-економічної співпраці, а отже й різні фіскальні наслідки.

Водночас Китай впевнено зберігає першу позицію серед країн-імпортерів і на це є обґрунтування. З метою аналізу ситуації, яка б прояснила причини такого домінування, ми звернулися до розрахункових економічних показників діяльності одного з найбільших виробників високоякісних фарб в Україні ТОВ "ФЛЕКСОРЕС". Компанія закуповує сировину для виробництва фарб за кордоном. Собівартість одного кілограма аналогічного матеріального складника (барвника), придбаного на Італійському ринку за цінами 2023 року становить 4,84 євро. Придбання такого барвника на ринку в Іспанії обходиться для підприємства ще дорожче, тобто 5,21 євро. Варто зазначити, що при розмитненні підприємство сплачує тільки ПДВ, оскільки постачання товарів в Україну з Євросоюзу митом не оподатковується. Постачання аналогічного матеріального складника з Китаю обходиться підприємству в 4,25 доларів США. Таке постачання оподатковується як митом (5%) так і ПДВ. Курс курс вартості за одиницю продукції в доларах і євро на 2023 рік становить 1 долар=0,93 євро. В нашому випадку маємо різницю у вартостях одиниці продукції придбаній в Італії і в Китаї:

$$4,84\text{€}-4,25\text{\$}\cdot 0,93=0,89\text{€}$$

За місяць компанія використовує 10 000 кг такої сировини. Економічний ефект від зміни європейського постачальника на китайського становить в абсолютному виразі 8900€ (0,89*10000). Річна різниця у витратах на сировину для компанії становить 106800€ (8900*12) [24].

Зрозуміло, що ціна або різниця у вартостях контракту суттєво відрізняється, оскільки витрати на доставку з Європи і з Китаю різняться у рази. Якщо врахувати реалії сьогодення, то доставка товару з Китаю відбувається через Європейські країни, в основному через Польщу.

Елементарні розрахунки схиляють підприємство до китайського ринку. Якщо фіскально урівняти європейський і китайський ринок, тобто запровадити аналогічно як і для товарів з Євросоюзу нульову ставку мита, тоді китайський ринок стає ще більш привабливим.

Отже, на перспективи розвитку українсько-китайської економічної діяльності справляє суттєвий вплив побудова фіскальної політики, яка б задовольняла інтереси партнерів-учасників торгово-економічних відносин на паритетних засадах.

ВИСНОВКИ. Підсумовуючи висвітлену тематику становлення фіскальної політики Китаю і України, а також розглянувши перспективність розвитку українсько-китайської економічної діяльності, варто підсумувати, що на партнерські стосунки обидвох країн впливає низка факторів. Маємо картину еволюції Китайської Народної Республіки з країни із слаборозвиненою економікою на початку становлення державності 70 років тому, яка перетворилась на сьогодні у розвиненого індустріального гіганта, по факту другу економіку світу з амбіціями на світове лідерство. Водночас приходиться констатувати втрату Україною своїх стартових можливостей і потенціалу, який мав місце на початку здобуття незалежності більш як 30 років тому. Однією з причин таких різних результатів становлення державності є відмінність у підходах до побудови фіскальної політики. Однак за умов подальшого врахування допущених помилок можна виправити ситуацію в економічному становищі України, як це оглядово описано на прикладі економічного становлення Китаю. У торгово-економічних стосунках України і Китаю також можна досягнути суттєвого поступу, вибудувавши ефективну модель фіскальної політики. Однак ця тематика виходить за рамки цієї статті і може бути розглянута у наступних публікаціях.

Список літератури

1. Намлієв Є., Каціцка Г. Особливості функціонування підприємницького сектору в умовах фінансово-економічної кризи та формування механізму антикризового управління. *Київський економічний науковий журнал*, 2023. № 2, С. 26-33. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-2-4>
2. Zhiyong Yang. China's Fiscal Policy in the Past Seven Decades: Characteristics, Experience and Prospects. *China Finance and Economic Review*. Volume 8 Issue 4, p. 29-48. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/cfer-2019-080403/html>
3. Zulu Hu, Mohsin S. Khan Why Is China Growing So Fast? 997 *International Monetary Fund*, June 1997, URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/issues8/index.htm>
4. Li, M. S., & Bai, D. X. (1999). *Research on China's Fiscal Policy*. Beijing: China Social Sciences Press. (in Chinese).
5. Римарська Р.Ю. Фіскальна політика та економічне зростання в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2015. № 3. С. 79-85.
6. Клепанчук О.Ю. Фіскальна політика як інструмент регулювання економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.5. С. 250-256.
7. Кузьмін О.Є., Яструбський М.Я. Розвиток обліку суб'єктів малого підприємництва України в умовах євроінтеграції. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 1. С. 148-151.
8. Синютка Н.Г., Яструбський М.Я. Фіскальні стимули реалізації державної енергетичної політики та реформування вищої школи. *Бізнес Інформ*. 2017. Випуск 7 (474). С. 214-219.
9. Регіональна фіскальна політика: теоретичні засади та практичні доміанти реалізації в Україні : монографія / за ред. А.І. Крисоватого. Тернопіль: Економічна думка. 2012. 402 с.
10. Нечипоренко А.В., Панченко І.В., Мороз Л.О. Стан і перспективи розвитку податкової політики України. *Бізнес Інформ*. 2021. № 5. С. 348–354.
11. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: монография / И.А. Майбуров, Ю.Б. Иванов, А.И. Крисоватый. Кондор. 2011. 352 с.
12. Тимошенко А.О. Еволюція фіскальної політики України. *Економіка та держава*. № 9. 2017 С. 48-51.
13. Слатвінська М. Особливості становлення та етапи реформування податкової системи України. URL: <https://core.ac.uk/outputs/159468698>

14. Криволап К. Рахунок за бездіяльність: скільки коштувала Україні багаторічна непродумана економічна політика. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/11/16/667249/>

15. Богдан Т. Нові фіскальні правила в ЄС: перспективні завдання для України. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/6/697731/>

16. Рейтинг країн за рівнем ВВП у 2023 році: на якому місці Україна. URL: <https://money.comments.ua/ua/news/economy/rejting-krajin-za-rivnem-vvp-u-2023-roci-na-yakomu-misci-ukraina-716676.html>

17. Китай як торговельний партнер України: як змінювалися обсяги експорту та імпорту. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/03/02/infografika/ekonomika/kytaj-yak-torhovelnij-partner-ukrayiny-yak-zminyuvalysya-obsyahy-eksportu-ta-importu>

18. Як змінився імпорт та експорт України під час війни — дослідження. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/12/21/97647452/>

19. Ukraine Exports to China. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/exports/china>

20. Ukraine Exports of cereals to China. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/exports/china/cereals>

21. Міністерство економіки України. Інфографіка (експорт). URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e3c3c882-4b68-4f23-8e25-388526eb71c3&tag=TendentsiiEksportuInfografika-eksport->

22. Усе на Схід: як Китай підкорив собі "зерновий коридор". URL: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/04/4/698727/>

23. Ukraine Imports from China. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/imports/china>

24. FlexoRes Офіційний сайт. URL: <http://www.flexores.com/news.php?page=14&l=ukr>

References

1. Namliiev Y., Kasicka G. Osoblivosti funktsionuvannya pidpriemits'kogo sektoru v umovakh finansovo-ekonomichnoï krizi ta formuvannya mekhanizmu antikrizovogo upravlinnya [Features of the functioning of the business sector in the conditions of the financial and economic crisis and the formation of the anti-crisis management mechanism]. *Kiïvs'kii ekonomichnii naukovii zhurnal*. 2023. № 2, С. 26-33. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-2-4>

2. Zhiyong Yang. China's Fiscal Policy in the Past Seven Decades: Characteristics, Experience and Prospects. *China Finance and Economic Review*. Volume 8 Issue 4, p. 29-48. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/cfer-2019-080403/html>

3. Zulu Hu, Mohsin S. Khan Why Is China Growing So Fast? 997 International Monetary Fund, June 1997. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/issues8/index.htm>
4. Li, M. S., & Bai, D. X. (1999). Research on China's Fiscal Policy. Beijing: China Social Sciences Press. (in Chinese).
5. Rymarska R.Iu. Fiskalna polityka ta ekonomichne zrostantia v Ukraini [Fiscal policy and economic growth in Ukraine] *Stratehichni priorytety*. 2015. № 3. C. 79-85.
6. Klepanchuk O.Iu. Stratehichni priorytety. Fiskalna polityka yak instrument rehuliuвання ekonomiky [Fiscal policy as a tool for regulating the economy]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. 2014. Vypusk 24.5. C. 250-256.
7. Kuzmin O.Ie., Yastrubskiy M.Ia. Rozvytok obliku subiektiv maloho pidpriemnytstva Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Development of accounting of small business entities of Ukraine in the conditions of European integration]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. 2018. Vypusk 1. C. 148-151.
8. Syniutka N.H., Yastrubskiy M.Ia. Fiskalni stymuly realizatsii derzhavnoi enerhetychnoi polityky ta reformuvannya vyshchoi shkoly [Fiscal incentives for the implementation of the state energy policy and reform of higher education]. *Byznes Ynform*. 2017. Vypusk 7 (474). C. 214-219.
9. Rehionalna fiskalna polityka: teoretychni zasady ta praktychni dominanty realizatsii v Ukraini : monohrafiia [Regional fiscal policy: theoretical foundations and practical dominants of implementation in Ukraine: monograph] / za red. A.I. Krysovatoho. Ternopil: Ekonomichna dumka. 2012. 402 c.
10. Nechyporenko A.V., Panchenko I.V., Moroz L.O. Stan i perspektyvy rozvytku podatkovoi polityky Ukrainy [The state and prospects for the development of the tax policy of Ukraine]. *Biznes Inform*. 2021. № 5. C. 348–354.
11. Reformyrovanye nalogovykh system. Teoryia, metodolohyia y praktyka: monohrafiia [Reforming tax systems. Theory, methodology and practice: monograph] / Y.A. Maiburov, Yu.B. Yvanov, A.Y. Krysovatyi. Kondor. 2011. 352 c.
12. Tymoshenko A.O. Evoliutsiia fiskalnoi polityky Ukrainy [Evolution of fiscal policy of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*. № 9. 2017 C. 48-51.
13. Slatvinska M. Osoblyvosti stanovlennia ta etapy reformuvannya podatkovoi systemy Ukrainy [Peculiarities of formation and stages of reforming the tax system of Ukraine]. URL: <https://core.ac.uk/outputs/159468698>
14. Kryvolap K. Rakhunok za bezdiialnist: skilky koshtovala Ukraini bahatorichna neprodumana ekonomichna polityka [The bill for inaction: how much the long-term ill-conceived

economic policy cost Ukraine]. *Ekonomichna pravda*. URL:
<https://www.epravda.com.ua/columns/2020/11/16/667249/>

15. Bohdan T. Novi fiskalni pravyla v YeS: perspektyvni zavdannia dlia Ukrainy [New fiscal rules in the EU: promising tasks for Ukraine]. *Ekonomichna pravda*. URL:
<https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/6/697731/>

16. Reitynh krain za rivnem VVP u 2023 rotsi: na yakomu mistsi Ukraina [Ranking of countries by GDP in 2023: where is Ukraine?]. URL: <https://money.comments.ua/ua/news/economy/rejting-krain-za-rivnem-vvp-u-2023-roci-na-yakomu-misci-ukraina-716676.html>

17. Kytai yak torhovelnyi partner Ukrainy: yak zminiuvalysia obsiahy eksportu ta importu [China as a trade partner of Ukraine: how the volumes of exports and imports changed]. URL:
<https://www.slovoidilo.ua/2023/03/02/infografika/ekonomika/kytaj-yak-torhovelnyj-partner-ukrayiny-yak-zminyuvalysya-obsyahy-eksportu-ta-importu>

18. Yak zminyvsia import ta eksport Ukrainy pid chas viiny — doslidzhennia [How the import and export of Ukraine changed during the war - a study]. URL:
<https://minfin.com.ua/ua/2022/12/21/97647452/>

19. Ukraine Exports to China. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/exports/china>

20. Ukraine Exports of cereals to China. URL:
<https://tradingeconomics.com/ukraine/exports/china/cereals>

21. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Infografika (eksport) [Ministry of Economy of Ukraine. Infographics (export)]. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e3c3c882-4b68-4f23-8e25-388526eb71c3&tag=TendentsiiEksportuInfografika-eksport->

22. Use na Skhid: yak Kytai pidkoryv sobi "zernovy korydor" [All to the East: how China conquered the "grain corridor"]. URL:
<https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/04/4/698727/>

23. Ukraine Imports from China. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/imports/china>

24. FlexoRes Ofitsiinyi sait. URL: <http://www.flexores.com/news.php?page=14&l=ukr>